

**LIETUVOS RESPUBLIKOS VYRIAUSYBĖS KANCELIARIJA
TEISĖS GRUPĖ**

IŠVADA

DĖL LIETUVOS RESPUBLIKOS VALSTYBĖS TARNYBOS ĮSTATYMO NR. VIII-1316 2, 4, 6, 8, 9, 10, 11, 12, 13, 14, 17, 21, 23, 24, 25, 26, 27, 29, 30, 31, 33, 34, 44, 48, 49, 51 STRAIPSNIŲ IR 1 PRIEDO PAKEITIMO, 15 IR 22 STRAIPSNIŲ PRIPAŽINIMO NETEKUSIAIS GALIOS ĮSTATYMO PROJEKTO (toliau – VTĮ projektas), LIETUVOS RESPUBLIKOS DIPLOMATINĖS TARNYBOS ĮSTATYMO NR. VIII-1012 88 IR 90 STRAIPSNIŲ PAKEITIMO ĮSTATYMO PROJEKTO (toliau – DTĮ projektas), LIETUVOS RESPUBLIKOS AKCINIŲ BENDROVIŲ ĮSTATYMO NR. VIII-1835 31, 33 IR 373 STRAIPSNIŲ PAKEITIMO ĮSTATYMO PROJEKTO, LIETUVOS RESPUBLIKOS VALSTYBĖS IR SAVIVALDYBĖS ĮMONIŲ ĮSTATYMO NR. I-722 10 STRAIPSNIO PAKEITIMO ĮSTATYMO PROJEKTO, LIETUVOS RESPUBLIKOS VIEŠŲJŲ ĮSTAIGŲ ĮSTATYMO NR. I-1428 9 STRAIPSNIO PAKEITIMO ĮSTATYMO PROJEKTO, LIETUVOS RESPUBLIKOS VIDAUS TARNYBOS STATUTO 59 STRAIPSNIO PAKEITIMO ĮSTATYMO PROJEKTO (toliau – VTS projektas) IR LIETUVOS RESPUBLIKOS PROFESINIO MOKYMO ĮSTATYMO NR. VIII-450 17 STRAIPSNIO PAKEITIMO ĮSTATYMO PROJEKTO (toliau kartu – Projektai) (TAP-20-1336) (20-8005(2))

2020-08-12 Nr. NV-2237

Vilnius

Įvertinę Projektų atitiktį įstatymams ir teisės technikos reikalavimams, teikiame šias pastabas ir pasiūlymus:

Dėl VTĮ projekto:

1. Atsižvelgiant į tai, kad šiuo metu įstatymai nenumato nei vieno *karjeros valstybės tarnautojo, kuris priimamas į pareigas įstatymų nustatyta kadencijai*, siūlome įvertinti, ar Valstybės tarnybos įstatyme (toliau – VTĮ) neturi būti atsisakoma nuostatų, susijusių su kadencijai priimamais karjeros valstybės tarnautojais (pvz., VTĮ 2 straipsnio 2 dalis, 17 straipsnio 3 dalis, 21 straipsnio 8, 10 dalys, 26 straipsnio 1 dalis, 27 straipsnio 8 dalies 3 punktas ir kita).

2. Įvertinę VTĮ projekte atliekamus VTĮ pakeitimus ir atsižvelgiant į Projektų aiškinamajame rašte nurodytą Specialiųjų tyrimų tarnybos antikorupcinio vertinimo išvadą, manome, kad VTĮ projekte atliekami pakeitimai dėl *nepriekaištingos reputacijos* yra aktualūs ir diplomatinėje tarnyboje (pvz., Diplomatinės tarnybos įstatyme (toliau – DTĮ) nustatyta viena iš atleidimo nuo baudžiamosios atsakomybės rūšių – laidavimas), vidaus tarnyboje (pvz., Vidaus tarnybos statute (toliau – VTS) nustatyta, kad tik nusikalstama veika prarado pavojingumą, tačiau pagal Baudžiamąjį kodeksą pavojingumą gali prarasti ir asmuo, kas ir siūloma nustatyti VTĮ projekte, taip pat neišskirtas nusikaltimo mažareikšmiškumas) ir pan. Atsižvelgdami į tai, manome, kad šis klausimas turi būti sprendžiamas sistemiškai. Kiekvienam įstatymui sukūrus nepagrįstai skirtingą nepriekaištingos reputacijos sampratą, teisinėje sistemoje dėl šio instituto nesant vieningo požiūrio ir nuoseklumo, o tai, kad nepriekaištingos reputacijos nustatymo kriterijai

yra neišsamūs, sudaro galimybes išvengti jų taikymo. Be to, skirtingas įstatymuose identiškų kriterijų, šalinančių asmens nepriekaištingą reputaciją, formulavimas, sudaro prielaidą dvigubų standartų taikymui bei gali pažeisti asmenų lygybės prieš įstatymą principą. Galimi atvejai, kuomet dėl tokios pat prigimties veikos, vienų profesijų atstovai praranda nepriekaištingą reputaciją, o kiti ne. Taip pat, mūsų nuomone, turėtų būti keičiama ir VTĮ 5 straipsnio 5 dalis, kuri nustato, kad *„Jeigu šio straipsnio 2, 3 ir 4 dalyse nurodytų asmenų veiklą reglamentuojančiuose įstatymuose yra nustatyti specialieji nepriekaištingos reputacijos reikalavimai, šis įstatymas taikomas tiek, kiek jų nepriekaištingos reputacijos nereglamentuoja specialių įstatymų nuostatos“*. Sistemaiškai vertinant šią nuostatą ir joje paminėtas šio straipsnio dalių nuostatas, nėra aišku, ar turėtų būti taikomi kai kurie VTĮ nepriekaištingos reputacijos reikalavimai (neaišku, ką reiškia *tiek, kiek jų nereglamentuoja specialių įstatymų nuostatos*), jei, pvz., Vyriausybės į pareigas priimamiems valstybės pareigūnams specialiaame įstatyme jie yra nustatyti, tačiau jų sąrašas yra siauresnis negu VTĮ (apimtis taip pat nėra identiška). Atsižvelgiant į tai, kad remiantis teisėkūros aiškumo principu, teisės aktuose nustatytas teisinis reguliavimas turi būti suprantamas, tikslus, aiškus ir nedviprasmiškas, konstatuotina, kad atitinkamai turėtų būti tikslinama VTĮ 5 straipsnio 5 dalis (pvz., vietoj žodžių *„tiek, kiek jų nepriekaištingos reputacijos nereglamentuoja specialių įstatymų nuostatos“* vartojant žodžius *„jei jų nepriekaištingos reputacijos nereglamentuoja specialių įstatymų nuostatos“*). Taip pat keistina šio straipsnio 4 dalis, kurioje tikslintina nuoroda į įstatymą (po žodžio „apmokėjimo“ įrašant žodžius „ir komisijų narių atlygio už darbą“).

3. Kai kurie VTĮ atliekami pakeitimai Projektų aiškinamajame rašte nepagrįsti (pvz., VTĮ projekto 2 straipsnyje keičiamo VTĮ 4 straipsnio 2 dalies 9 punktas, VTĮ 51 straipsnio 1 dalies 11 punkte nurodyto atleidimo pagrindo atsisakymas ir kita) arba nenurodyta, kokių teigiamų rezultatų laukiama (Projektų aiškinamojo rašto 4 punktas), todėl neįmanoma įvertinti jų pagrįstumo arba įvertinti, ar pasirinktos tinkamos teisinio reguliavimo priemonės. Pavyzdžiui, VTĮ projekto 2 straipsnyje keičiamo VTĮ 4 straipsnio 2 dalies 9 punkte siūloma papildyti nuostata, kad valstybės tarnautojas arba asmuo, pretenduojantis tapti valstybės tarnautoju, nelaikomas nepriekaištingos reputacijos, jeigu jis nepriekaištingos reputacijos atleistas iš valstybės tarnautojo pareigų VTĮ 51 straipsnio 1 dalies 12 punkte nurodytu pagrindu ir nuo atleidimo iš pareigų dienos nepraejo 3 metai. VTĮ projekto 27 straipsnyje keičiamo VTĮ 51 straipsnio 1 dalies 12 punkte nustatytas atleidimo iš pareigų pagrindas, kai paaiškėja, kad stodamas į valstybės tarnybą asmuo pateikė suklastotus dokumentus arba nuslėpė ar pateikė tikrovės neatitinkančius duomenis, dėl kurių negalėjo būti priimtas į valstybės tarnautojo pareigas. Atkreiptinas dėmesys, kad pagal Baudžiamojo kodekso nuostatas *suklastoto dokumento naudojimas* yra nusikalstama veika, todėl šį pagrindą reikėtų įvertinti kitų šiame straipsnyje nurodytų nusikalstamų veikų santykyje.

4. Atsižvelgiant į tai, kad pagal VTĮ nuostatas **valstybės tarnautoją į pareigas priimančias asmuo** gali būti ir kolegiali valstybės ar savivaldybės institucija, siūlome peržiūrėti VTĮ nuostatas šiuo aspektu, ir numatyti, kokiais atvejais (siekiant įgyvendinti Viešojo administravimo įstatyme nustatytą subsidiarumo principą, mažinti administracinę naštą atitinkamoms kolegialioms institucijoms (pvz., Vyriausybei) bei operatyviau priimti sprendimus), atitinkamų sprendimų priėmimas galėtų būti deleguojamas kolegialios institucijos vadovui. Mūsų nuomone, tai galėtų būti numatoma šiuose VTĮ straipsniuose:

- 4 straipsnio 4 dalyje (VTĮ projekto 2 straipsnis), 9 straipsnio 2¹ dalyje (VTĮ projekto 5 straipsnio 6 dalis) – pateikti rašytinį prašymą atitinkamoms institucijoms dėl informacijos apie asmenį);

- 11 straipsnio 2 ir 3 dalyse (VTĮ projekto 7 straipsnis) – ties, kiek susiję su prašymo pateikimu teikti vieną ar du pretendentes (bet pretendentai turėtų būti teikiami į pareigas priimančiam asmeniui);

- 27 straipsnio 5 ir 6 dalys (VTĮ projekto 19 straipsnis) – ties, kiek susiję su karjeros valstybės tarnautojo tiesioginio vadovo sprendimu (Vyriausybės atstovo Europos žmogaus teisių teisme atveju nėra aišku, kas yra šio karjeros valstybės tarnautojo tiesioginis vadovas);

- 27 straipsnio 13 ir 14 dalyse (VTĮ projekto 19 straipsnis) – prašymo teikimas vertinimo komisijai vertinti valstybės tarnautoją;

Taip pat, mūsų nuomone, svarstyti galimybę deleguoti kolegialios institucijos vadovui priimti sprendimus dėl leidimo dirbti kitą darbą (18 straipsnio 2, 3 ir 4 dalys (VTĮ projekte šis straipsnis nėra siūlomas keisti) bei sprendimus dėl valstybės tarnautojų skatinimo (VTĮ 31 straipsnio 1 dalis (VTĮ projekto 22 straipsnis).

5. Siūlome papildomai įvertinti teikiamą VTĮ projekto 3 straipsnyje siūlomą VTĮ 6 straipsnio 5 dalies pakeitimą „Įstaigos kolektyvinėje sutartyje negali būti nustatyta papildomų sąlygų, susijusių su papildomomis valstybės ir savivaldybių biudžetų ir valstybės pinigų fondų lėšomis“. Atkreipiame dėmesį, kad siūlomu reguliavimu nustatomas ribojimas apimtų ne tik draudimą susitarti dėl darbo užmokesčio valstybės tarnautojams didinimo šio lygmens sutartyje, tačiau ribotų ir kitas jų darbo ir socialines sąlygas gerinančias priemones, dėl kurių paprastai sulygstama kolektyvinėje sutartyje, pvz., darbo ir poilsio laiko sąlygos (papildomas atostogų ar mokymosi dienų skaičius, darbuotojų saugos ir sveikatos gerinimas), didesnio dydžio materialinės pašalpos pablogėjus materialinei būklei nustatymas ir pan. Todėl būtų tikslinga svarstyti šiam socialinės partnerystės lygmeniui nustatomų ribojimų apimtį tikslingumą, įvertinat ir kitas reguliavimo galimybes, pvz., sukonkretinant draudimą (nustatyti palankesnes darbo apmokėjimo, išėitinių išmokų skyrimo sąlygas) ir paliekant galimybę spręsti įstaigos lygmeniui būdingas problemas kolektyvinėje sutartyje ar pan.

6. Atsižvelgiant į tai, kad Vyriausybės atstovas Europos žmogaus teisių teisme yra karjeros valstybės tarnautojas, kurį priima į pareigas ir atleidžia Vyriausybė, taip pat į tai, kad Teisingumo ministerija pateikusi Vyriausybei Vyriausybės įstatymo Nr. I-464 vienuoliktojo skirsnio pavadinimo pakeitimo, 52 straipsnio pakeitimo ir įstatymo papildymo 35-1 ir 53 straipsniais įstatymo projektą (TAIS Nr. 20-2550(4), kuriame atsižvelgiant į susiklosčiusią praktiką bei įvertinant šios pareigybės specifiką siūloma numatyti, kad atitinkamus sprendimus minėto atstovo atžvilgiu galėtų priimti teisingumo ministras (ne Vyriausybė, ir ne Ministras Pirmininkas), siūlome įvertinti, ar VTĮ prie atitinkamų straipsnių neturėtų būti numatomos atitinkamos išlygos „*jei įstatymai nenustato kitaip*“ (pvz., VTĮ 8 straipsnio 4 dalyje; 27 straipsnio 5 ir 6 dalyse ir kt.) arba VTĮ formuluojama atitinkama bendro pobūdžio taisyklė.

7. VTĮ projekto 5 straipsniu pildomame VTĮ 9 straipsnio 1 dalies 5 punkte siūloma nustatyti, kad į valstybės tarnautojo pareigas negali būti priimamas asmuo, *kuris savo veika akivaizdžiai diskredituoja valstybės tarnybą ar menkina įstaigos reputaciją. Jeigu šio straipsnio 2 dalies 5 punkte nurodyta veika padaryta daugiau kaip prieš 3 metus iki priėmimo į valstybės tarnautojo pareigas, šio straipsnio 2 dalies 5 punkte nustatytas pagrindas netaikomas*. Projektų aiškinamajame rašte nurodyta, kad praktikoje dažnai susiduriama su atvejais, kai asmenų, pretenduojančių ar einančių valstybės tarnautojo pareigas, elgesys yra nesuderinamas su valstybės tarnyba ir vykdomomis valstybės tarnautojo funkcijomis. Siūlomas reguliavimas kritikuotinas, nes pirma, jis neatitinka teisinio aiškumo principo, reiškiančio, kad teisės aktuose nustatytas teisinis reguliavimas turi būti logiškas, nuoseklus, glaustas, suprantamas, tikslus, aiškus ir nedviprasmiškas. Vartojamos vertinamojo pobūdžio ir neapibrėžtos sąvokos, neišskirti jokie konkretūs kriterijai, kurie leistų nustatyti, kad atliktas valstybės tarnybos diskreditavimas ar įstaigos reputacijos menkinimas, o tai suteikia galimybę šią normą įvairiai interpretuoti ir ją pritaikius pažeisti Konstitucijos 33 straipsnio 1 dalyje nustatytą piliečių teisę lygiomis sąlygomis stoti į Lietuvos Respublikos valstybinę tarnybą. Antra, šioje VTĮ 9 straipsnio 2 dalyje nustatyti pagrindai, kuriems esant asmuo negali būti priimtas į valstybės tarnautojo pareigas, todėl neaišku, kaip asmuo nebūdamas valstybės tarnautoju, o tik pretenduojantis juo būti gali akivaizdžiai diskredituoti valstybės tarnybą ar menkinti įstaigos (neaišku kokios) reputaciją. Nuostata, kad „jeigu šio straipsnio 2 dalies 5 punkte nurodyta veika padaryta daugiau kaip prieš 3 metus iki priėmimo į valstybės tarnautojo pareigas, šio straipsnio 2 dalies 5 punkte nustatytas pagrindas netaikomas“ ne tik sukelia taikymo neaiškumą (ar turės būti fiksuotas teisės pažeidimas, iš kur bus gauta ši informacija ir pan.), bet ir įneša loginį prieštaraivimą – akivaizdus valstybės tarnybos diskreditavimas ir įstaigos reputacijos menkinimas turi vykti esamu laiku („diskredituoja“, „menkina“), tačiau jau kitame sakinyje nurodyta, kad aktualus ir vertinamas jau 3 metų laikotarpis. Trečia, pagal VTĮ 9 straipsnio 2 dalies 1 punktą asmuo negali būti priimtas į valstybės tarnautojo

pareigas jeigu asmuo buvo atleistas iš valstybės tarnautojo pareigų už šiurkštų tarnybinių nusižengimą, o pagal VTĮ 33 straipsnio 5 dalį šiurkščiu tarnybiniu nusižengimu laikomas valstybės tarnautojo elgesys, susijęs su tarnybinių pareigų atlikimu, *diskredituojantis valstybės tarnybą, menkinantis įstaigos ar paties tarnautojo reputaciją*, o ir pagal naujai įrašytą pagrindą veika turi akivaizdžiai diskredituoti valstybės tarnybą ar menkinti įstaigos reputaciją. Be to, Projekto aiškinamajame rašte nurodyta, kad analogiška nuostata yra nustatyta VTS) 16 straipsnio 1 dalies 7 punkte, kuriame nustatyta, kad į vidaus tarnybą negali būti priimtas asmuo, apie kurį yra nustatyta *kitų patikrintų kompromituojančių duomenų*. Atkreiptinas dėmesys, kad vienodinant statutinių ir karjeros valstybės tarnautojų reikalavimus (griežtinant priėmimą į valstybės tarnautojo pareigas, nepriekaištingos reputacijos reikalavimus) turėtų būti įvertinta, ar toks teisinis reguliavimas proporcingas atsižvelgiant į šių valstybės tarnautojų skirtingą statusą.

8. Tikslintina VTĮ projekto 5 straipsnio 6 dalyje pildoma VTĮ 9 straipsnio 2¹ dalies nuostata „vykdydamas šio straipsnio 2 dalyje nustatytą pareigą“, nes VTĮ 9 straipsnio 2 dalyje nenustatyta jokia pareiga.

9. VTĮ projekto 6 straipsnio 1 dalyje pildoma VTĮ 10 straipsnio 6 dalies nuostata ne tik neatitinka VTĮ 10 straipsnio pavadinimo turinio esmės (turi būti nuostatos tik dėl valstybės tarnautojų priėmimo į pareigas, o siūloma nuostata susijusi su perkėlimu), bet ir tikslintina teisinio aiškumo prasme, nes neaišku, kokie VTĮ nustatyti atvejai ir tvarka turimi omenyje, taip pat, ar kai laikinai pareigų negalėjęs eiti karjeros valstybės tarnautojas grįžta į pareigas, jį laikinai pakeitęs karjeros valstybės tarnautojas gali būti perkeltas į kitas valstybės tarnautojo pareigas laikinai, ar ne, lygiavertės, žemesnės ar aukštesnės – tai nenustatyta. Be to, VTĮ 10 straipsnio pavadinimas atitinka VTĮ III skyriaus pavadinimą, o formaliosios logikos požiūriu kokio nors objekto sudėtinė dalis (šiuo atveju – įstatymo straipsnis) negali būti tapati visam objektui (šiuo atveju – įstatymo skirsniai).

10. Atsižvelgiant į tai, kad yra pakeistas *Vyriausybės atstovų apskrityse* statusas, ir jie šiuo metu yra valstybės pareigūnai, reikia keisti VTĮ 10 straipsnio 4 dalį (VTĮ projekte šis straipsnis nėra siūlomas keisti) – išbraukiant nuorodą į Lietuvos Respublikos savivaldybių administracinės priežiūros įstatymą.

11. VTĮ projekto 7 straipsnyje keičiamo VTĮ 11 straipsnio 2 dalies nuostatos yra daugiau procedūrinio, nei materialinio pobūdžio (analogiškas teisinis reguliavimas pasiūlytas VTĮ poįstatyminiame teisės akte – žr. Dėl Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2020 m. liepos 29 d. nutarimą Nr. 858 „Dėl Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2018 m. lapkričio 28 d. nutarimo Nr. 1176 „Dėl Lietuvos Respublikos valstybės tarnybos įstatymo įgyvendinimo“ pakeitimo), todėl siūlome VTĮ nustatyti bendrus kriterijus (sąlygas), kuriais vadovaujantis būtų atrenkami

centralizuotame konkurse įvertinti pretendentai, o jau tvarkos (procedūrų) nuostatas palikti poįstatyminio teisės akto reguliavimui.

12. VTĮ projekto 10 straipsnio 2 dalyje pripažįstama netekusi galios VTĮ 14 straipsnio 3 dalis (dėl konkursų į įstaigos vadovo pareigas organizavimo) ir Projektų aiškinamajame rašte nurodyta, kad toks pakeitimas atliekamas atsižvelgiant į tai, kad įstaigos vadovas gali būti skiriamas (pagal VTĮ projektą – priimamas) antrai kadencijai *be konkurso*. Pagal siūlomą teisinį reguliavimą galima ir nepriimti antrai kadencijai be konkurso nors ir visi tarnybinės veiklos vertinimai buvo labai geri (nėra privaloma), o ir jeigu nors vienas įvertinimas bus kitoks – reiks organizuoti konkursą, tačiau jam nenustatyti jokie reikalavimai, todėl siūlome tikslinti VTĮ projektą arba siūlomos normos pagrindimą (keliamus tikslus).

13. VTĮ projekto 12 straipsniu keičiamame VTĮ 17 straipsnyje tiek valstybės tarnautojo statuso atkūrimas, tiek valstybės tarnautojo pareigų siūlymas buvusiam valstybės tarnautojui siejami su atitinkamu atleidimo iš pareigų pagrindu – savo noru dėl tam tikrų aplinkybių arba pasibaigus įstatymuose nustatytai kadencijai, taip apribojant šių teisių panaudojimo galimybės absoliutumą be pagrįstų kriterijų. Analizuojant VTĮ 51 straipsnyje įtvirtintus valstybės tarnautojo atleidimo iš pareigų pagrindus, siekiant užtikrinti lygiateisiškumo principą (kai atleidimas nesusijęs su valstybės tarnautojo padarytas tarnybiniais nusižengimais, nepatenkinamais tarnybinės veiklos vertinimo rezultatais ar kitais pagrindais), pvz., dėl to, kad panaikinama pareigybė, į tas pareigas teismo sprendimu grąžinamas anksčiau ėjęs valstybės tarnautojas, atleidžiamam karjeros valstybės tarnautojui, ar irgi neturėtų būti garantuojamos šios garantijos.

14. Siekiant teisinio aiškumo, VTĮ 21 straipsnio 1 ir 2 dalyse (VTĮ projekto 13 straipsnis) reikia tikslinti nuorodą „*šio įstatymo 11 straipsnio 2 dalyje nurodytos vadovų pareigos*“, aiškiai įvardinant ir nurodant pareigybes. VTĮ projekto 13 straipsniu keičiamame VTĮ 21 straipsnyje siūloma nustatyti karjeros valstybės tarnautojo perkėlimą į politinio (asmeninio) pasitikėjimo valstybės tarnautojo ar įstaigos vadovo, kuris priimamas į pareigas politinio (asmeninio) pasitikėjimo pagrindu pareigas – laikinai ir esant tarnybinei būtinybei. Sistemškai vertinant VTĮ 21 straipsnio 4, 5 ir 10 dalių nuostatas, minėtas perkėlimas iš esmės galimas visam valstybės politiko ar kolegialios institucijos įgaliojimų laikotarpiui (pvz., 5 metams), todėl tai nedera su tarnybine būtinybe ir sąlyga, kad keliama *laikina*, o ir pagal VTĮ 49 straipsnio 5 dalį darbdavys šiam perkeltam valstybės tarnautojui turi šiam visam laikui garantuoti eitas pareigas. Taip pat svarstyтина, ar toks asmens kilnojimas iš karjeros valstybės tarnautojo pareigų į politinio (asmeninio) pasitikėjimo valstybės tarnautojo pareigas užtikrins VTĮ 3 straipsnio 1 dalies 11 punkte nustatyto politinio neutralumo principo įgyvendinimą. Taip pa manome, kad siūlomas teisinis reguliavimas gali sukelti praktinių taikymo klausimų (pvz., perkėlus iš laikinojo karjeros tarnautojo pareigų,

neaišku, kur grįš, jeigu į tas pareigas jau bus grįžęs karjeros valstybės tarnautojas; kaip dėl 65 m. amžiaus – galėtų būti perkeliamas tik iki 65 m.).

15. Siekiant teisinio aiškumo, VTĮ projekto 19 straipsniu keičiamo VTĮ 27 straipsnio 8, 9, 11, 13 ir 14 dalyse siūlome tikslinti vartojamą žodį „nesant“ (neaišku, ar tai laikinas nebuvimas darbe esant atostogose, komandiruotėje ir pan., ar dar kažkas kita turima omenyje). Taip pat siekiant teksto glaustumo siūlome šį patikslintą „nebuvimą“ formuluoti kaip bendrą taisyklę atsisakant jo kartojimo VTĮ 27 straipsnio 8, 9, 11, 13 ir 14 dalyse.

16. Sistemiškai įvertinus VTĮ 27 straipsnio 9 ir 11 dalių (VTĮ projekto 19 straipsnis) nuostatas, nėra aišku, kodėl 27 straipsnio 9 dalies 6 punkte atsisakoma žodžio „*neeilinio*“.

17. Neaiškus VTĮ 27 straipsnio 11 ir 12 dalių (VTĮ projekto 19 straipsnis) santykis, nes tiek viename, tiek kitame išskiriami valstybės tarnautojo tarnybinės veiklos neeilinio vertinimo (toliau – neeilinis vertinimas) pagrindai, tik pagal šio straipsnio 11 dalies nuostatas neeilinis vertinimas galės būti atliktas bet kada, t. y., neribojamas nei jų skaičius per metus, nei valstybės tarnautojo eitų pareigų laikotarpis, pvz., valstybės tarnautojas tuoj pat po eilinio jo tarnybinės veiklos vertinimo galės prašyti, kad jo tarnybinę veiklą vėl vertintų neeiliniame vertinime (pvz., siekiant nustatyti jam didesnę pareigybės pareiginės algos koeficientų esančią pareiginę algą), todėl šio straipsnio 12 dalyje nustatyti pagrindai, kad neeilinis vertinimas atliekamas ne dažniau kaip vieną kartą per kalendorinius metus praranda prasmę. Siūlome tikslinti.

18. VTĮ 29 straipsnio 4 dalies 2, 3 punktuose (VTĮ projekto 20 straipsnis) vartojamos sąvokos „vadovaujančios ir nevadovaujančios pareigos“ gali būti suprantamos ir vertinamos tik lingvistiškai, t. y., remiantis tiesioginėmis lietuvių kalbos žodžių reikšmėmis, toks teisinis reguliavimas vertintinas kaip stokojantis teisinio aiškumo.

19. VTĮ 30 straipsnio 1 dalies 1 punkte (VTĮ projekto 21 straipsnis) siūloma nustatyti naują priemonę, kuri būtų mokama be pavedimo raštu už valstybės tarnautojo ir darbuotojo, dirbančio pagal darbo sutartį pavadavimą jiems esant tikslinėse atostogose. Projekto aiškinamajame rašte siūloma norma pagrindžiama praktika, kai keliems valstybės tarnautojams atliekant tas pačias funkcijas ir vienam iš jų išėjus tikslinių atostogų, likęs valstybės tarnautojas be raštiško pavedimo *de facto* atlieka tikslinių atostogų išėjusio valstybės tarnautojo funkcijas. Atkreiptinas dėmesys, kad ir kitais atvejais, kai reikia laikinai pavaduoti valstybės tarnautoją, t. y., kitų atostogų, komandiruotės ar ligos metu toks pavadavimas paprastai vyksta be šio pavedimo raštu ir už tai nemokama VTĮ 30 straipsnio 1 dalies 1 punkte nustatyta priemonė. Atsižvelgdami į tai, manome, kad siūlomas teisinis reguliavimas ne tik neišsprendžia praktikoje kylančių problemų, bet ir gali pažeisti lygiateisiškumo principą, kai vienas valstybės tarnautojas pavaduojantis kitą valstybės tarnautoją kasmetinių atostogų metu negaus šios priemonės, nes nebus pavedimo raštu, o kitas

pavadojantis tikslinių atostogų metų – šią priemoną gaus. Atsižvelgdami į tai, siūlome įvertinti, ar pagrįstai vienais atvejais reikalauja pavedimo raštu, o kitais – tokio reikalavimo nėra.

20. VTĮ projekto 21 straipsniu keičiamo VTĮ 30 straipsnio 1 dalies 3 punkte siūloma nustatyti naują priemoną, kuri atsižvelgiant į atliekamų funkcijų ir užduočių sudėtingumą, mastą ir pobūdį būtų mokama už darbą nustačius valstybės tarnautoją veikiančius kenksmingus ir (ar) pavojingus veiksnius. Tačiau siūlomas teisinis reguliavimas kelia klausimą dėl kenksmingų ir pavojingų veiksmų įgyvendinimo mechanizmo, pirma, kas ir kokia tvarka 1) apibrėžia kenksmingus ir (ar pavojingus) veiksnius, 2) nustato, kad šie veiksniai veikia valstybės tarnautojus 3) nustato priemonų už tokius valstybės tarnautoją veikiančius veiksnius dydžio nustatymo bei skyrimo tvarką ir antra, kaip bus siejamas atliekamų funkcijų ir užduočių sudėtingumas, mastas ir pobūdis su valstybės tarnautoją veikiančiais kenksmingais ar pavojingais veiksniais. Atsižvelgdami į tai, kad šia priemoną VTĮ buvo papildytas tik VTĮ projektą teikiant Vyriausybei, manome, kad šį siūlomą teisinį reguliavimą turėtų įvertinti Socialinės apsaugos ir darbo ministerija.

21. Siūlome Projekto aiškinamajame rašte pagrįsti (nurodyti objektyvius kriterijus), kodėl vienais atvejais priemokos gali būti skiriamos ne ilgesniam kaip 9 mėnesių per kalendorinius metus laikotarpiui, o kitais atvejais šis terminas netaikomas (pvz., kasmetinių atostogų metu taikomas 9 mėnesių termino ribojimas, o jau tikslinių atostogų metu – netaikomas).

22. VTĮ 31 straipsnio 2 dalies 7 punkte (VTĮ projekto 22 straipsnis) vartojama neapibrėžta sąvoka „socialinės skatinimo iniciatyvos“ gali būti suprantama ir vertinama tik lingvistiškai, t. y., remiantis tiesioginėmis lietuvių kalbos žodžių reikšmėmis, todėl toks teisinis reguliavimas vertintinas kaip stokojantis teisinio aiškumo. Be to, pastebime, kad nėra pasisakoma dėl siūlomų socialinių skatinimo iniciatyvų įgyvendinimo poveikio valstybės finansiniams ištekliams ar jo paskaičiavimo galimybių.

23. Manome, kad svarbi aplinkybė, kuri turi būti įvertinama analizuojant neteisėtą valstybės tarnautojo elgesį, – tai yra valstybės tarnautojo veikimo ar neveikimo ryšys su jo tarnyba (tarnybinių pareigų atlikimu ar neatlikimu). Sąvoka „*tarnybinis* nusižengimas“ pati savaime yra pagrindas manyti, kad nusižengimas, už kurį valstybės tarnautojas gali būti patrauktas *tarnybinėn* atsakomybėn, turėtų būti susijęs su jo *tarnyba*. Priešingas aiškinimas iškreiptų šios sąvokos esmę ir prasmę. Atsižvelgiant į tai, VTĮ 32 straipsnio 1 dalyje nurodyta, kad tarnybiniu nusižengimu laikomas *valstybės tarnautojo pareigų* neatlikimas ar netinkamas atlikimas dėl valstybės tarnautojo kaltės. Taigi, tarnybinio nusižengimo sąvoka, pateikta VTĮ, leidžia teigti, kad veika, už kurią valstybės tarnautojas galėtų būti traukiamas tarnybinėn atsakomybėn, turi būti susijusi su jo tarnyba ir VTĮ nenustatyta, kad tarnybiniu nusižengimu gali būti laikomas ir valstybės tarnautojo elgesys, nesusijęs su tarnyba. Atsižvelgdami į tai, manome, kad VTĮ 33 straipsnio 5 dalies 1 punkte (VTĮ projekto 23 straipsnis) *šiurkštų tarnybinių* nusižengimą siejant ir su valstybės tarnautojo elgesiu,

nesusijusiu su tarnybinių pareigų atlikimu, ne tik neatitiks VTĮ nustatytos „tarnybinio nusižengimo“ ir „šiurkštaus tarnybinio nusižengimo“ sąvokos, bet ir iškreips šios sąvokos prasmę. Siūlomu teisiniu reguliavimu bandoma karjeros valstybės tarnautojų atsakomybę suvienodinti su statutinį valstybės tarnautojų, tačiau, manome, kad tai atliekama netinkamomis priemonėmis, nes statutiniai valstybės tarnautojai iš tarnybos gali būti atleisti ne tik dėl padaryto tarnybinio nusižengimo, bet ir dėl veikos, kuri gali būti nesusijusi su tarnybinių pareigų atlikimu ar netinkamu atlikimu. Šiuo atveju kalbama apie pareigūno vardo pažeminimą. Kaip nurodyta VTS 2 straipsnio 7 dalyje, pareigūno vardo pažeminimas – pareigūno veika, padaryta dėl pareigūno kaltės, susijusi ar nesusijusi su tarnybinių pareigų atlikimu, tačiau akivaizdžiai žeminanti vidaus tarnybos sistemos autoritetą, griaunanti pasitikėjimą statutine įstaiga arba ją kompromituojanti. Taigi, atleidimo pagrindu iš valstybės tarnybos, kai padaryta veika yra nesusijusi su tarnybinių pareigų atlikimu, taptų ne tarnybinis nusižengimas, o analogiškai kaip pareigūno vardo pažeminimas, o tai nėra tapachios sąvokos.

24. Dėl VTĮ 34 straipsnio (VTĮ projekto 24 straipsnis). Atsižvelgdami į tai, kad teisės aktas turi būti aiškus, siūlome įvertinti poreikį šio straipsnio 1 dalyje 1 dalyje paaiškinti, kas yra „tarnybinio nusižengimo paaiškėjimo diena“. Tokį poreikį parodo ne tik teismų praktika, bet ir Tarnybinių nuobaudų skyrimo valstybės tarnautojams tvarkos aprašo, patvirtinto Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2002 m. birželio 25 d. nutarimu Nr. 977 „Dėl Tarnybinių nuobaudų skyrimo valstybės tarnautojams taisyklių“ 18 punkto antroji pastraipa, kurioje pateikiamas VTĮ nuostatų apibūdinimas. Taip pat šioje dalyje duodama klaidinga nuoroda į šio straipsnio 4 dalyje nustatytus atvejus (turi būti – į 5 dalyje nustatytus atvejus). VTĮ 34 straipsnio 3 dalyje išbrauktini žodžiai „o pradėtas turi būti nutrauktas“, nes tyrimas negalėtų būti pradėtas nei pagal šiuo metu galiojančio VTĮ, nei pagal VTĮ projekto nuostatas.

25. Atkreipiame dėmesį, kad turi būti keičiama ir VTĮ 47 straipsnio 1 dalis (VTĮ projekte šis straipsnis nėra siūlomas keisti) dėl šių priežasčių:

1) derinant VTĮ nuostatas su nuo 2020 m. liepos 1 d. įsigaliojusio Vadovybės apsaugos įstatymo nuostatomis, 47 straipsnio 1 dalies pirmajame sakinyje turi būti nuoroda ir į šio įstatymo 5 straipsnio 6 dalies 11 punkte nurodytos pareigos;

2) derinant su VTĮ 25 straipsnio 3 dalimi, 47 straipsnio 1 dalyje vartojamoje formuluotėje „*perkelimo į pareigas tarptautinėje institucijoje ar užsienio valstybės institucijoje pagal šio įstatymo 25 straipsnio 3 dalį, darbo tarptautinėje institucijoje ar užsienio valstybės institucijoje laikotarpiui*“ po žodžio „tarptautinėje“ įrašytini žodžiai „ar Europos Sąjungos“;

3) atsižvelgiant į tai, kad VTĮ projekto 21 straipsniu keičiamame VTĮ 30 straipsnyje penumeruojamos straipsnio dalys, 47 straipsnio 1 dalies paskutiniajame sakinyje vietoj nuorodos į šio įstatymo 30 straipsnio 2 dalį turi būti nuoroda į 30 straipsnio 3 dalį.

26. Manome, kad nepagrįstai VTĮ 48 straipsnio 4 dalyje (VTĮ projekto 25 straipsnis) nurodyta, kad paveldima tik išeitinė išmoka, o kompensacija, nurodyta šio straipsnio 6 dalyje nepaveldima, nors jos savo esme niekuo nesiskiria (išmokamos atleidžiamam iš pareigų valstybės tarnautojui).

27. VTĮ projekto 26 straipsnyje keičiamame VTĮ 49 straipsnyje siūlomi pakeitimai dėl garantijų, tačiau neaišku, kodėl tokių pačių nuostatų nesiūloma keisti VTS ar DTĮ (pvz., kad kompensacija būtų mokama nepriklausomai nuo to, kur valstybės tarnautojas žuvo – Lietuvoje ar užsienyje), kokiais kriterijais vadovaujantis šiuose įstatymuose bandoma suvienodinti tik kai kuriuos keičiamus aspektus. VTĮ projekte valstybės tarnautojams garantuojamos einamos pareigos ir darbo užmokestis, kai jie atlieka savanorišką veiklą (VTĮ 49 straipsnio 3 dalies 11 punktas), tačiau neaišku, kodėl šios garantijos nesiūloma nustatyti statutiniais valstybės tarnautojams (atlikdami šią veiklą jie atsidurs nelygioje padėtyje). VTĮ projekto 26 straipsnyje keičiamame VTĮ 49 straipsnyje 2 dalyje išbraukiami žodžiai „ar jos įgaliota institucija“, tačiau siūlomas reguliavimas neatitinka Projektų aiškinamajame rašte pateikto paaiškinimo (analogiška pastaba ir dėl VTS projekto 1 straipsniu keičiamo VTS 59 straipsnio 2 dalies), o ir DTĮ projekto 1 straipsniu keičiamo DTĮ 88 straipsnio 3 dalyje vartojama formuluotė „Vyriausybė ar jos įgaliota institucija“. Taip pat VTĮ 49 straipsnio 3 dalies 8 punkte žodžiai „*Europos Sąjungos*“ perkeltini po žodžio „*tarptautinėse*“ (derinant su VTĮ 25 straipsnio 3 dalies redakcija).

28. VTĮ 2 straipsnio 6 dalyje (VTĮ projekto 1 straipsnio 3 dalis) pateiktoje *politinio (asmeninio) pasitikėjimo valstybės tarnautojo sąvokoje* nurodoma, kad jis gali būti priimamas ne tik jį į pareigas pasirinkusio valstybės politiko ar kolegialios valstybės ar savivaldybės institucijos įgaliojimų laikui, bet ir „kituose įstatymuose nustatytam laikui“. Atkreipiame dėmesį, kad VTĮ projekto skirtinguose straipsniuose politinio (asmeninio) pasitikėjimo valstybės tarnautojo tarnybos (įgaliojimų) laikas apibrėžiamas nevienodai: vienur siejama su minėta formuluote (pvz., VTĮ projekto 27 straipsniu keičiamo VTĮ 51 straipsnio 1 dalies 9 punktas ir pan.), kitur tik su jį į pareigas pasirinkusio valstybės politiko ar kolegialios valstybės ar savivaldybės institucijos įgaliojimų laiku (pvz., VTĮ projekto 13 straipsniu keičiamo VTĮ 21 straipsnio 10 dalis, VTĮ projekto 27 straipsniu keičiamo VTĮ 51 straipsnio 3 dalis ir pan.). Šiuo aspektu sistemiškai turi būti peržiūrėtas visas VTĮ (ir VTĮ projektas) ir atitinkamai koreguojami kiti straipsniai.

29. VTĮ projekto 30 straipsnio 1 dalyje vietoj nuorodos į „*Šio įstatymo 1 straipsnyje*“ turi būti nuoroda į „*Šio įstatymo 2 straipsnyje*“.

30. Sistemiškai vertinant VTĮ projekto nuostatas, pagal kurias nuo 2021 m. sausio 1 d. nelieta pakaitinių valstybės tarnautojų (taip pat žr. VTĮ projekto 30 straipsnio 8 dalį), VTĮ projekto 30 straipsnio 7 dalis tikslintina, nes po atrankų, po šio įstatymo įsigaliojimo, pretendentai jau negalėtų būti priimami į pakaitinių valstybės tarnautojų pareigas. Taip pat siūlome tikslinti VTĮ

projekto 30 straipsnio 6 dalyje įtvirtintą neaiškią formuluotę „iki šio įstatymo įsigaliojimo nustatyto 6 mėnesių termino pabaigos“.

31. Įvertinus tai, kad VTĮ atsisakoma pakaitinio valstybės tarnautojo instituto ir atitinkamai plečiama valstybės tarnautojų sąvoka, keičiami nepriekaištingos reputacijos reikalavimai, nustatoma galimybė sudaryti šakos kolektyvinę sutartį, griežtinamos priėmimo į valstybės tarnybą sąlygos, plečiamas valstybės tarnautojų, kurie turi teisę atkurti valstybės tarnautojo statusą, ratas, tikslinamos nuostatos, susiję su valstybės tarnautojų tarnybinės veiklos vertinimu, tobulinama pareiginės algos koeficientų nustatymo tvarka, tikslinamos priemonių mokėjimo, skatinimo išmokų ir kompensacijų mokėjimo sąlygos ir keičiami kiti valstybės tarnybos institutai, *darytina išvada, kad siūlomas teisinis reguliavimas yra keičiamas iš esmės*, todėl yra *poreikis atlikti numatomo teisinio reguliavimo poveikio vertinimą* pagal Vyriausybės nustatytą tvarką (atitinkamai papildant Projektą aiškinamąjį raštą). Atitinkamai keltinas klausimas ir dėl to, ar nebūtų tikslinga į VTĮ projektą įtraukti *ex post* peržiūros nuostatą (žr. Teisėkūros pagrindų įstatymo 24 straipsnį).

32. Turi būti kartu teikiami ir kitų įstatymų, kuriuose yra nurodyti pakaitiniai valstybės tarnautojai, pakeitimai (pvz., Mobilizacijos ir priimančiosios šalies paramos įstatymo, DTĮ).

33. VTĮ projektą ir jo lyginamąjį variantą taip pat siūlome tikslinti šiais teisės technikos aspektais:

1) Atsižvelgiant į Teisės aktų projektų rengimo rekomendacijų, patvirtintų Lietuvos Respublikos teisingumo ministro 2013 m. gruodžio 23 d. įsakymu Nr. 1R-298 (toliau – Rekomendacijos), 45 punkto nuostatas VTĮ projekto 1 straipsnyje keičiamo VTĮ 2 straipsnio sąvokas įvardijančius terminus reikia paryškinti.

2) Siekiant išvengti skirtingo interpretavimo VTĮ projekte kur kalbama apie tapačius dalykus siūlome suvienodinti vartojamas sąvokas, pvz., tokias kaip „valstybės ir savivaldybės institucijos ir įstaigos“, „valstybės ir savivaldybės institucijos“ ir „įstaiga“ (pvz., VTĮ 33 straipsnio 5 dalies 1 punkte (VTĮ projekto 23 straipsnis) vietoj žodžio „įstaigos“ vartotini žodžiai „valstybės ar savivaldybės institucijos ar įstaigos“).

3) VTĮ projekto 5 straipsnio 4 dalyje pildomame VTĮ 9 straipsnio 2 dalies 5 punkte siūlome tikslinti nuostatą „šio straipsnio 2 dalies 5 punkte“, nes tame pačiame punkte duodama nuoroda į tą patį punktą.

4) Atsižvelgdami į Rekomendacijų 83 punktą, VTĮ projekto 10 straipsnyje keičiamą VTĮ 14 straipsnį siūlome dėstyti nauja redakcija, nes keičiama daugiau nei pusė šio straipsnio dalių (trys iš penkių).

5) Atsižvelgdami į Rekomendacijas, siūlome atsisakyti perteklinių nuostatų, pvz., tokių kaip „teisės aktų nustatyta tvarka“, taip pat įvertinti kitas duotas nuorodas į įstatymus ir kitus teisės

aktus (pvz., VTĮ projekto 12 straipsnyje keičiamo VTĮ 17 straipsnio 1 dalies 3 punkte nurodyta, kad socialines ir kitas garantijas nustato ir kiti teisės aktai, VTĮ projekto 26 straipsniu keičiamo VTĮ 49 straipsnio 10 dalyje – kiti įstatymai ir kita).

6) Siūlome suvienodinti skaičių rašymą, nes vienur rašoma skaičiais, o kitur – žodžiais (pvz., VTĮ projekto 13 straipsniu keičiamo VTĮ 21 straipsnio 10 dalis).

7) Tikslintinos nuorodų į įstatymus rašymas (antrą ir kitus kartus kartojant nuorodą į tą patį įstatymą – rašyti be žodžių „Lietuvos Respublikos“, pvz., VTĮ projekto 22 straipsniu keičiamo VTĮ 31 straipsnio 6 dalyje duota nuoroda į Viešųjų ir privačių interesų derinimo įstatymą).

8) Tikslintina VTĮ projekto straipsnių numeracija, nes yra du 25 straipsniai.

9) Pagal Rekomendacijų nuostatas VTĮ projekto lyginamajame variante turėtų būti ryškinama tik tai, kas naujai įrašyta (pvz., 19 straipsniu keičiamo VTĮ 27 straipsnio 2 dalis).

34. **Dėl VTS projekto.** Įvertinus šios išvados 27 pastabą, taip pat siūlome įvertinti, kodėl VTS projekto 1 straipsnyje įgyvendinamuosius teisės aktus pavesta priimti tik Vyriausybei, o 2 straipsnyje – ar jos įgaliotai institucijai (atkreipiant dėmesį, kad Projektų aiškinamojo rašto 11 punkte tokie teisės aktai nenurodyti).

35. Atkreiptinas dėmesys, kad Vyriausybės nutarimo projekte, kuriuo Projektai teikiami Seimui, Projektų aiškinamajame rašte ir teikime Vyriausybei nurodytas Lietuvos Respublikos valstybės ir savivaldybės įmonių įstatymo Nr. I-722 10 straipsnio pakeitimo įstatymo projektas, tačiau prie Vyriausybei teikiamos medžiagos jis nepridėtas ir Vyriausybei nepateiktas.

36. Projektų aiškinamąjį raštą taip pat siūlome tikslinti šiais aspektais:

1) 5 punkte turi būti atsakyta į visus klausimus (kartu įvertinat ir šios išvados 31 pastabą).

2) Siūlome 6 punkte nurodyti, kad buvo atliktas VTĮ projekto antikorupcinis vertinimas, atskleidžiant jo rezultatus.

3) Atkreiptinas dėmesys, kad Seime užregistruotas Vyriausybės pateiktas Lietuvos Respublikos valstybės tarnybos įstatymo Nr. VIII-1316 5, 48 ir 51 straipsnių pakeitimo įstatymo projektas XIIIIP-5082, kuriame keičiami tie patys VTĮ straipsniai kaip ir VTĮ projekte (siūlomas kitoks teisinis reguliavimas), todėl Projektų aiškinamąjį raštą reikėtų papildyti nuostatomis, paaiškinančiomis, kodėl siūlomas kitoks teisinis reguliavimas ar kitomis nuostatomis (pvz., kad priėmus minėtą Seime užregistruotą projektą, reikės tikslinti ir VTĮ projekto nuostatas ar pan.).

Teisės grupės vyresnioji patarėja
Gubistienė

Daiva

Aida Gritienė, Daiva Gubistienė, tel. 870663839, 8 706 63 736, el. p. aida.gritiene@lrv.lt, daiva.gubistiene@lrv.lt